

PREGUNTES PENDENTS DE RESPOSTA DURANT LA JORNADA DE PRESENTACIÓ DE LES GUIES QUAN HI HA UNA REVELACIÓ DE VIOLÈNCIA SEXUAL D'UN NNA

A continuació es reproduïxen preguntes del xat que no va donar temps a respondre durant la jornada del divendres 11 de juny. Tal i com us vam indicar, els i les ponents de la jornada les han contestades per escrit i de forma personal, sense que el CEJFE hagi mediat en cap d'elles i que reproduïm tal i com ens han indicant les persones ponents. Davant de cada resposta trobareu el nom de la persona que l'ha contestat.

Esperem que us sigui d'utilitat.

Moltes gràcies per la vostra participació i interès.

- 1. En un cas d'abús a una nena de 14 anys per part del pare, el metge forense pregunta si hi ha hagut penetració. La noia respon que no i no se li fa exploració. Això és una bona praxis?**

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Suposem que estan intervenint sota el principi de la mínima intervenció possible. A la majoria de casos intrafamiliars i crònics, no s'hi trobaran proves. Per tant, potser s'està intentant estalviar a l'adolescent un procediment invasiu. Ara bé, és evident que també pot existir una negació derivada d'una amenaça o d'un intent de la pròpia adolescent de no explicar l'abast de la violència sexual patida. Per aquest motiu, entenem que l'exploració hauria de ser practicada.

- 2. La valoració que feu del recurs Barnahus de Tarragona? N'hi ha algun altre a Catalunya? Es contempla estendre aquest model a tot el territori?**

Isabel Berdeal Blasco: De moment només està el de Tarragona.

Olga Puig Navarro: El model Barnahus suposa un gran avenç per evitar la revictimització especialment a nivell de procediments policials i jurídic-pericials de nenes, nens i adolescents (NNA) víctimes de violència sexual. Hi ha diferents models dins del "model Barnahus", alguns d'ells donen també molt èmfasi a l'atenció a nivell sanitari (intervenció completa i sostinguda en salut), altres no tan. A dia d'avui, fins on sabem, no existeix cap altra recurs Barnahus a Catalunya i el de Tarragona està plantejat com a prova pilot.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: El projecte Barnahus de Tarragona és un projecte pilot. I naturalment, la idea serà estendre el model.

3. Com a psicòloga clínica o des de Serveis Socials, quin protocol s'hauria de seguir si soc la primera en conèixer un cas de violència sexual. Jo tinc dret a comunicar-ho o hauria de convèncer a la víctima per petita que sigui de que el millor és dir-ho?

Rubén Sánchez Ruiz: Cal explorar primer quines persones adultes de confiança hi ha al voltant d'aquesta víctima. Quines són aliades de la víctima? Quines la poden protegir i fer el pas de denunciar-ho?

Isabel Berdeal Blasco: Com a professional estàs obligada a comunicar-ho. Davant la sospita pots fer la consulta a un Equip Funcional d'Experts EFE. Recorda que el més important és garantir la protecció dels NNA.

Olga Puig Navarro: Tens l'obligació de comunicar-ho.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Si ets coneixedora d'una sospita de violència sexual estàs en l'obligació d'informar-ne al Ministeri Fiscal o interposar una denúncia als MMEE o jutjat de guàrdia. La nova Llei 8/2021 del 4 de juny, així ho indica. El més important és valorar si el/la NNA continua trobant-se en una situació de risc. També hauries de parlar amb el/la tutor/a per a saber si en són coneixedors, perquè potser ja s'encarrega la família de denunciar. Podria ser que valoressis que la nena no està preparada per afrontar el procediment judicial. Com a psicòloga, pots realitzar un informe comunicant aquesta informació relativa a la seva salut mental. A l'EATP també valorarem si el/la NNA està preparat/da per a poder declarar o s'ha d'esperar a la seva recuperació psicològica.

4. En aquests moments, quina resposta està donant el sistema judicial i policial a situacions de *grooming*? He tingut l'experiència de que no se li dona la mateixa importància i es culpabilitza a les famílies de no supervisar a la nena a l'accés a la xarxa.

Rubén Sánchez Ruiz: El grooming és delictes contra la llibertat sexual.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Als EATP sí que es porten casos de *grooming* i el procediment és el mateix, perquè es tracta de violència sexual. Els jutjats instructors amb els que hem intervingut porten el procés recavant tota la informació possible, col·laborant amb el cossos de seguretat perquè disposen d'unitat especialitzades en delictes sexuals a internet.

5. A les guies es parla dels Sistemes Augmentatius i Alternatius de Comunicació i els suports visuals per facilitar la comunicació de persones amb TEA o amb diversitat funcional???

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: No, en aquestes guies no es contempla el que proposes. Vàrem considerar que s'havien de realitzar unes altres guies destinades amb persones amb DI, TEA i diversitat funcional, comptant amb professionals experts en aquesta temàtica.

Sí que podem dir que, a l'hora de prendre'ls declaració, portem a terme el mateix protocol d'entrevista, amb certes adaptacions i petits canvis i gairebé sempre declaren realment bé. Són molts bons informants.

6. En el cas de nens amb diversitat de quina manera es té en compte el seu relat? Per exemple en el cas de discapacitat intel·lectual.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: En aquestes guies no fem un apartat concret per a persones amb DI. Com ja hem dit, es va considerar que s'havien de realitzar unes altres guies destinades amb persones amb DI, TEA i diversitat funcional, comptant amb professionals experts en aquesta temàtica. Sí que us podem dir que, a l'hora de prendre'ls declaració, portem a terme el mateix protocol d'entrevista (amb algunes adaptacions i canvis) i gairebé sempre ho han realment bé. Són molts bons informants.

7. Quan un nen/a revela la situació d'abús a un professional de confiança i aquest professional fa un recull de tota la informació dita pel nen/a (amb les seves paraules, recollint tota la informació...) és bo passar aquesta primera revelació recollida s'ofereixi a la policia i a Infància per tal d'evitar una revictimització? No es trenca la confiança? Com es pot actuar de la millor manera? Potser demanant-li permís (segons edat)...però i si diu que no?

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Efectivament, el més recomanable és poder recollir les paraules i expressions fetes servir pel/la NNA. Aquesta informació la pots traslladar al MMEE, DGAIA o Jutjat Instructor.

El que comentes és molt cert, es tracta de confiança. Però, el que no podem fer és deixar a un/a NNA en un situació de risc. Si el/la NNA ha trencat el silenci i ho ha revelat, vol dir que espera quelcom de nosaltres. Segurament part de la nostra actuació esdevindrà llavors (en funció de l'edat) explicar-li el procés legal que s'ha d'iniciar per tal que ho entengui i ho accepti.

8. Què fer quan ens trobem que el relat del infant o adolescent vol salvaguardar el familiar abusador, no dir el seu nom?

Olga Puig Navarro: Des de l'àmbit sanitari o "extra-judicial" (ex. escolar, comunitari...), s'ha de comunicar la situació. La policia, fiscalia de menors, DGAIA realitzaran les

intervencions o investigacions que corresponguin. Cal garantir la seguretat i protecció d'aquest NNA.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Doncs, pots informar igualment de la sospita i els serveis de protecció ja s'encarregaran d'estudiar el cas. Al igual que en la pregunta anterior, caldria també (en funció de l'edat) explicar-li i fer-li entendre la necessitat d'actuar d'acord amb la llei.

9. Què podem fer els progenitors per no contaminar el relat del nen/nena?

Rubén Sánchez Ruiz: Llegir la guia i seguir les indicacions.

Isabel Berdeal Blasco: Tal com s'explica a la guia, no introduir paraules nostres, sinó que recollir el relat amb les mateixes paraules que ha utilitzat l'infant.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Orella gran i boca petita. I naturalment, llegir-se les guies. Aquesta pregunta és precisament la que ha originat la Guia destinada als/les progenitors/res.

10. En el cas per exemple d'una escola de música o extraescolar, o de l'escola mateix, si es detectés un cas o es produís una revelació, qui és la persona que ho comunica (el professor, el director de l'escola, es comunica primer a la família...?) i a on primer (Mossos, Infància Respon...?). Sé que hi ha protocols però segueixo amb dubtes.

Rubén Sánchez Ruiz: Cal veure qui és l'abusador i quina relació té amb la víctima. Cal evitar exposar a la víctima a cap risc.

Olga Puig Navarro: El departament d'ensenyament té protocols de com s'ha d'actuar en cas que es produeixi una revelació en un centre educatiu on s'especifica com, quan i a qui s'ha de donar la informació. A més, distingeix l'actuació en funció de si l'agressor és un membre de la comunitat educativa del centre a si és una revelació d'una situació d'abús extra-escolar.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Entenem que tots els centres educatius han d'actuar d'acord amb protocols específics que es fonamenten en les directrius que marca el Protocol de detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu (Departament d'Ensenyament i Benestar Social, 2012).

11. Pregunten pels percentatges d'homes i dones abusadors i el percentatge de víctimes masculines i femenines

Rubén Sánchez Ruiz: 99,9% homes abusadors.

Isabel Berdeal Blasco: Els estudis parlen de majoritàriament homes agressors, 86, 1 % i un 13, 9% dones. Altres estudis parlen d'una prevalença de la delinqüència sexual femenina al voltant del 4-5-% dels delictes sexuals enregistrats (Gannon y Cortoni, 2010; Sleath y Bull, 2010).No obstant, una part d'aquest delictes no són denunciats ni enregistrats, per tant podem parlar d'una xifra negra. Informació consultada al llibre : Callen, R. i Nguyen, T. (2020). Mujeres delincuentes sexuales (Capítulo 6). En Tamarit, J. i Pereda, N. (2020). *Violencia y género en las relaciones de pareja*. Ed Marcial Pons.
Les víctimes majoritàriament són femenines, al voltant d'un 70%.

Olga Puig Navarro: Dades de l'Hospital Clínic, pel que fa a menors entre 16-18 anys ateses al Servei d'Urgències per una agressió sexual recent (2020): 100% agressors homes, 100% víctimes noies. Dades del 2019: 100% agressors homes, 94% víctimes dones.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Hauríem de consultar les últimes investigacions. UNICEF situa uns 150 milions de nenes i 73 milions de nens.
També l'OMS situa que 1 de cada 5 dones y 1 de cada 13 homes han declarat haver patit violència sexual durant la seva infància.

12.Si la revelació es fa a l'escola, l'escola ho comunica primer als pares i després fa la denuncia el centre o la família, o com va? perquè si l'agressor és un progenitor...

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Al igual que en la pregunta 10, els centres educatius han d'actuar d'acord amb protocols específics que es fonamenten en les directrius que marca el Protocol de detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu (Departament d'Ensenyament i Benestar Social, 2012).

13.La prova preconstituïda també es realitza amb persones amb diversitat funcional... sempre??

Rubén Sánchez Ruiz: Sí

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Efectivament, la PP es realitza també a persones amb diversitat funcional i ho fan molt bé. Fins ara, només es feia quan els/les jutges/esses ho decidien. A partir de la nova llei, (8/2021 del 4 de juny) serà obligatori amb menors de 14 anys i durant la fase d'instrucció.

14. Seria bo que abordéssiu l'anàlisi de les microexpressions facials, que últimament està molt de moda o és una eina erràtica?

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: La investigació científica no troba solidesa amb aquest tipus d'anàlisi, que com molt bé es diu, no és recomanable per la seva manca de fiabilitat i validesa.

15. No caldria, primerament, fer una derivació als equips EFEs? (Equip Funcionals d'Experts)? On estan ubicats els EFEs?? Estan repartits per tot el territori??

Isabel Berdeal Blasco: Davant la sospita podeu fer la consulta als EFE. Estan repartits per tot el territori, segons la Regió Sanitària

- 1- RS Catalunya Central : Althaia
- 2- RS Girona: Hospital Josep Trueta
- 3- RS Lleida i RS Alt Pirineu i Aran : Hospital Arnau de Vilanova
- 4- RS Barcelona Ciutat : Hospital Vall d'Hebron
- 5- Àmbit Metropolità Sud : Hospital Sant Joan de Déu
- 6- Àmbit Metropolità Nord : Hospital Germans Trias i Pujol.
- 7 -RS Terres de l'Ebre
- 8- RS Camp de Tarragona : Hospital Joan XXIII

Unitat integrada del Camp de Tarragona (Barnahus creada a Tarragona com a prova pilot a Catalunya)

Olga Puig Navarro: La comunicació s'ha de realitzar a les instàncies que correspongui (fiscalia de menors, DGAIA). També atendre les necessitats que tingui el NNA en el moment de la revelació en l'àmbit de salut i en el de la seva seguretat (protecció). Posteriorment derivar a la EFE segons els protocols de derivació de salut. Hi ha un equip EFE de referència per tots els territoris de Catalunya. Si es desconeix el que correspon per zona, cal demanar la informació concreta de quin equip EFE és el de referència (Departament de Salut). A Barcelona ciutat és l'equip EMMA de l'Hospital de Vall d'Hebrón per NNA fins els 16 anys.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: La derivació als diferents serveis no exclou que, tant els/les progenitors/es com molts altres professionals, tindran contacte i comunicació amb els/les NNA després de la revelació. Per tant, pensem que aquestes persones haurien de seguir unes pautes per tal de preservar el seu relat i evitar intervencions inadequades. Aquest és el sentit de les Guies.

Ara bé, determinar i establir el circuit que esdevingui en cada zona geogràfica en funció dels serveis existents, no és objectiu d'aquestes Guies. D'altra banda, la nova Llei 8/2021 determina que sempre cal posar-ho en comunicació de les autoritats legals. Els EFEs estan repartits per tota Catalunya.

16. Si des de SS tenim una revelació sexual, quin procediment d'actuació hauríem de seguir?

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Al igual que en la pregunta anterior, la nova Llei 8/2021 és clara: posar-ho en comunicació de les autoritats legals. Alhora, cal assegurar que el/la NNA no es continuï trobant a una situació de risc.

17. Arran de la modificació de la llei 17/2020 del 22 de desembre, està previst des de Justícia el circuit per a recollir les denúncies, en cas de donar-se, de la violència institucional en els processos judicials de l'àmbit de les violències?

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Al igual que en la pregunta anterior, la nova Llei 8/2021 és clara: posar-ho en comunicació de les autoritats legals. Alhora, cal assegurar que el/la NNA no es continuï trobant a una situació de risc.

18. Quan sabem que els pares no acompanyaran adequadament i no creuran a la seva filla/fill, que hem de fer? se'ls hi ha de dir? Com? Com ho fem perquè no afecti al retractament de la filla/fill?

Rubén Sánchez Ruiz: En les entrevistes amb pares i/o mares cal verbalitzar què està passant per aconseguir que formin part del procés de recuperació, que siguin co-terapeutes.

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Has d'informar-ne a la DGAIA, perquè no creure i donar suport al/la NNA és un factor de risc. La DGAIA farà el seu estudi i valorarà la millor opció per a protegir el/la NNA. És important que recullis tota la informació que el/la NNA t'hagi explicat, perquè probablement caldrà traslladar-ho als serveis de protecció, així com al Sistema Judicial.

19. Quin nivell de participació i/o d'opinió respecte d'aquestes guies han tingut una grup d'experts adolescents?

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Les guies estan fetes des del coneixement i experiència de la intervenció de professionals de la Psicologia Forense, més exactament dels EATP. Estan pensades per a poder beneficiar-los quan entren en un

procediment judicial. I no només respecte poder obtenir la millor declaració possible, si no en les millors condicions i protegint la seva salut mental.

20. Penso que seria interessant fer un protocol clar de com actuar entre tots els serveis intervinents (educació, SS, policia, justícia, sanitat...). Aprofitant aquesta guia, s'ha pensat de fer-ho per tal que tots els professionals s'actui de la millor manera? Ens trobem que hi ha petites contradiccions segons àmbit de treball, per exemple: per escola quan fem una actuació amb infant o adolescent sempre hem d'informar a la família però ens trobem que els MMEE a vegades ens comenten que no ho hem de fer per la destrucció de proves o que el presumpte agressor s'escapi

Montserrat Bravo Correa i Josep Ramón Juárez López: Coincidim que tots aquests esforços haurien de confluïr en un protocol unificat. Ja existeixen iniciatives en aquest sentit, però evidentment s'han d'anar actualitzant i reconfigurant d'acord amb els nous serveis i professionals que s'estan creant en els diferents circuits.

Recordeu que el més important sempre és poder garantir la màxima protecció del/la NNA i que no continuï a una situació de risc.

Darrera actualització: 17 de juny de 2021

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca) el text complet de la qual es troba disponible a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi.